

STUDENTŲ PATIRTINIS MOKYMASIS MOKSLO TAIKOMŲJŲ TYRIMŲ PRAKTIKOJE

VIKTORIJA PIŠČALKIENĖ¹, EGLĖ STASIŪNAITIENĖ²

¹Kauno kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas, ²Vytauto Didžiojo universiteto Socialinių mokslų fakultetas

Raktažodžiai: *refleksija, taikomieji tyrimai, patirtinis mokymasis, studijos.*

Santrauka

Studentų dalyvavimas mokslo taikomuosiuose tyrimuose yra reglamentuojamas tarptautiniuose ir nacionaliniuose normatyviniuose švietimo dokumentuose. Dėstytojai vykdydami mokslo taikomąją veiklą tobulėja kaip tyrėjai, tyrimų rezultatus naudoja studijų proceso ir profesinės praktikos tobulinimui. Šiuolaikinių studijų kontekste reikšmingas vaidmuo turi būti skiriamas patirtiniam mokymuisi ir patirties refleksijai, kaip ugdymo metodologijai. Tampa aktualu rengti kritiškai, reflektyviai mąstantį specialistą, gebantį prisitaikyti kintančiame veiklos pasaulyje, atpažinti ir reflektuoti socialines ir profesines problemas praktikoje, jas spręsti. Tyrimo tikslas - atskleisti studentų dalyvavimo taikomųjų tyrimų praktikoje patirtį, apibrėžiant refleksijos kaip patirtinio mokymosi metodologijos taikymo studijose svarbą. Tyrime dalyvavo II kurso bendrosios praktikos slaugos ir akušerijos studijų programų studentai, studijuojantys chirurginės slaugos dalyką. Todėl šių studentų įtraukimas į chirurginių pacientų apklausą glaudžiai siejasi su studijų dalyko tikslais ir uždaviniais. Tyrimo metodas – nestrukūruota refleksija raštu. Studentai, dalyvaudami mokslo taikomajame tyrime, išgyveno teigiamus patyrimus, kurie buvo susieti su: motyvuotu susidomėjimu įvairiais klinikiniais atvejais, geranoriškai nusiteikusiaisiais pacientais bei leido empatiškai įsijausti į paciento situaciją. Studentų įtraukimo į mokslo taikomąją veiklą ir patirtinio mokymosi derinimas leidžia pasiekti dėstomo dalyko tikslų, studentams metodologiškai pasirengti tyrimams, įgyti teigiamos patirties, kuri siejama su asmeninių savybių ir profesiniu tobulėjimu.

IVADAS

Kolegijose (ES šalyse vadinamų Universities of Applied Sciences, toliau UAS) studijų ir tyrimų koncepcijos

yra glaudžiai susijusios. Mokslo taikomieji tyrimai sąlygoja inovatyvius profesinei praktikai naudingus rezultatus, jų pritaikomumą profesinei praktikai tobulinimui. Studentų įtraukimas į mokslo taikomuosius tyrimus yra reglamentuojamas profesinio rengimo ir kvalifikacijos standartuose, studijų normatyviniuose dokumentuose. UAS koncepcijoje teigiama, kad studijų ir taikomųjų tyrimų vienovė neatsiejama kolegijų (UAS) funkcionavimo ir plėtros dalis [8]. Tad studentų įsijungimas į taikomųjų tyrimų procesą yra svarbi studijų proceso dalis. Studentai savo studijas baigia rengdami baigiamuosius darbus, kuriuose empiriškai sprendžia su būsima profesine veikla susijusias aktualijas, pateikia praktinius pasiūlymus, leidžiančius tobulinti konkrečias profesinės veiklos sritis.

Dėstytojai vykdydami mokslo taikomąją veiklą tobulėja kaip tyrėjai, tyrimų rezultatus naudoja studijų proceso ir profesinės praktikos tobulinimui. Kad gerai išmanyti tai, ką studijuoja, studentui reikia daug kartų susidurti su ta pačia medžiaga skirtinguose kontekstuose ir išnagrinėti ją įvairiapusiškai. Prasmingas įvykių, reiškinių, socialinių situacijų suvokimas reiškiasi ne gebėjimu atgaminti, bet gebėjimu sujungti naują informaciją ar patirtį su anksčiau išmoktais dalykais. Šiuolaikinio dėstytojo veikla suprantama kaip galimybių studijuoti sudarymas, kada dėstytojo procesas apima ir informacijos perteikimą ir studijavimo veiklų organizavimą. Taip pat ir dėstytojo veiklos analizavimą, siekiant ją nuolat tobulinti. Šiuo požiūriu dėstytojavimo ir studijavimo veikla yra nuolat apmąstoma, koreguojama. Prasmingo studijavimo idėja grindžiama konstruktyvine mokymosi samprata, susiformavusia kognityvinės teorijos pagrindu. Ši samprata teigia, kad mokymasis yra aktyvus procesas, grindžiamas patirtimi ir jos analize. Konstruktyviojo alternatyvizmo nuostata pabrėžia, kad kiekvieno žmogaus profesinėje raiškoje susiformuoja specifinė – tik jo patirtis, kurią galima apibūdinti kaip asmenybės profesinį individualumą. Konstruktyvinėje mokymosi sampratoje išryškinamas socialinis mokymosi pobūdis: žmogaus tobulėjimas vyksta mokantis, o individuali patirtis ir socialinė situacija lemia tai, kaip asmuo suvokia realybę. Kognityvinės teorijos (J. Piaget, 1896–1980) požiūriu, žmogaus elgesys susijęs su jo intelektualiais procesais: įgijęs žinių,

kiekvienas savo elgesį perkuria savaip ir tai veikia asmenį saviraišką. Svarbus požiūris, kad aktyviai mąstantys žmonės nuolat kuria ir adaptuoja savo žinias apie pasaulį, siekdami suteikti prasmę savo patirčiai ir sisteminti savo žinias į nuoseklesnę struktūrą. Intelektu sugebėjimas, kurio dėka žengiamas žingsnis pažinimo link, yra iš pojūčio ar refleksijos gautų paprastų idėjų išlaikymas ir galia po kurio laiko vėl šias idėjas atgaivinti [5]. Kiekvienas mokosi skirtingai, taikydamas skirtingus mokymosi būdus ir priemones, tad aktualus ir diskutuotinas klausimas - kaip ir kiek dėstytojas turėtų lemti studentų prasmingo studijavimo tikslus, turinį ir formas, kiek autonomiškai turėtų būti studentų sprendimai dėl savarankiško darbo studijų metu.

Įtraukdamas studentus į realius tyrimus ar kitą mokslinę veiklą, dėstytojas sukuria kontekstą, skatinantį studentus motyvuotai, aktyviai, savarankiškai ir prasmingai studijuoti. Nuolat reflektuodamas savo darbo su studentais patirtis, dėstytojas ieško sričių, kurias galima būtų patobulinti, taip tampa profesionalėsiu, be to, taip užtikrinamas ir studentų, ir dėstytojo tobulėjimas. L. Jovaiša (2007, 2011) akcentuoja, kad savarankiškumas neatsiejamas nuo motyvacijos, o dėstytojo vaidmuo yra stiprinti studentų motyvus patiems ieškoti veiklos būdų, pasinaudoti turimomis žiniomis, jas derinti ir savarankiškai kelti tyrimų problemas ir jas spręsti [3-4]. Tai yra sietina su studentų mokymu siekti asmeninių tikslų, atpažinti ir apibūdinti savo stipriąsias ir tobulintinas puses, taip pat pasirinkti tokias mokymosi aplinkas, kuriose galima pasisemti bei pasidalinti savąja patirtimi. Be to, dėstytojas turėtų mokyti studentus grįžtamojo ryšio priėmimo ir teikimo technikų, reflektuoti sėkmingas ar nesėkmingas savo patirtis realiose mokymosi bei profesinės veiklos situacijose, taip skatindamas studentų konstruktyvų kūrybiškumą, atvirumą aplinkai bei patirčiai [9]. Refleksija apie vykstančius įvykius, aplinkybes, socialines situacijas tampa svarbia socialinio gyvenimo sąlyga. Reflektuoti situaciją, veiksmą galime prisimindami ir analizuodami, ką padarėme, kad išsiaiškintume, ar mūsų žinojimas veikiant galėjo prisidėti prie netikėto rezultato [10]. Žmogus negali gyventi nereaguodamas į pirminį savo aplinkos arba pasaulio aspektą, kuriam būtina intelektualinė interpretacija ir atitinkamas elgesys [6]. Atsitraukimas, stabtelėjimas, distancija padeda daugiau pamatyti socialinėje situacijoje ir geriau suprasti save kaip tos situacijos veikėją ar dalyvį. Šis procesas geriausiai ir paprasčiausiai būdu įgyvendinamas per žmonių atliekamus socialinius vaidmenis, kas padeda tobulinti sugebėjimą pamatyti tą pačią socialinę situaciją iš skirtingo matymo perspektyvų, skirtingų vaidmenų kontekste. L. Degėsys (2011) pažymi, kad žmonių sukurtų socialinių dėsnių, modelių, taisyklių taikymui socialinėje erdvėje, svarbu, kad jos taptų įsamenintomis, t.y. pavirstų

subjektyviomis intencijomis, nuostatomis, teorijomis, kitaip sakant, asmeniniu, subjektyviu pritarimu – įsitikinimu žmogaus galvoje [1]. Tai - neišvengiama ne tik savivokos, bet ir saviugdų prielaida.

Autorius pažymi, kad jauno žmogaus gyvenime taisyklės, nuostatos, elgesio modeliai dažnai formuojami per santykį su tuo laikotarpio autoritetais, o bet kuriame tikrovės suvokime visada slypi tos tikrovės suvokimo tam tikru būdu pavojus [1]. Dėstytojas perteikia jam pačiam svarbias žinias, tiesas ir požiūrius, o studentui išankstinis visų sprendimų „žinojimas“ gali sukurti kliūtis pamatyti daugiau negu perteikta teoriškai, - nes kai žinai, kaip turi būti (dėstytojo požiūris perteikiamas studentui), gali nepamatyti, kad gali būti ir kitaip (galimi studento atradimai ir išvalgos). Jis tiesiog negali įvardyti, apibrėžti, artikuliuoti dalykų, apie kuriuos nieko neišmano [1]. Perteikiant „neginčijamą teoriją“ ugdomas studentų nekritiškumas, įsitikinimas savo teisumu, kas sunkina įvairių socialinių situacijų supratimą, jų dalyvių elgesio motyvus, nes tai matuojama pagal vieną matą – atitinka teorijos principams ir modeliui ar ne. Todėl studentams svarbu padėti išmokyti tam tikroje socialinėje situacijoje ne ieškoti pavyzdžių, patvirtinančių pasirinkto socialinio elgesio modelio efektyvumą, bet ieškoti galimų, naujų teoriškai nepasitvirtintų, sau priimtinių elgesio, mokymosi, veiklos strategijų. Nuolatine, reflektuojama ugdymo situacijos analizė sudaro prielaidas analizuojamos situacijos refleksijai, kai ne tik stebima ir kalbama, kas vyksta, kaip vyksta, bet ir kai kritiškai vertinama taikomų metodų ir ugdymo metodologijų efektyvumo klausimas [2]. Šios aplinkybės sudaro prielaidas ugdymo strategijų ir taktikų korekcijai. Dėstytojui inicijuojant, o studentams aktyviai dalyvaujant socialinių situacijų refleksijos procese, metaanalizė tampa studijų organizavimo metodologiniu principu. L. Degėsys (2011) pažymi, jeigu ugdymo teorija yra tik pozityvus ugdymo atveju, ugdymo „istorijų“ pasakojimas, papuoštas šių atvejų metodine analize – „reikia“ daryti taip, taikyti tokį metodą, siekti tokio rezultato – tai ugdymo teorija neatlieka savo funkcijos ir misijos. Nuolat nesikeičiančiame socialiniame gyvenime dėstytojas nėra pajėgus išmokyti studentus „teisingai“ reaguoti į visus gyvenimo netikėtumus – socialinėje erdvėje dažnai klostosi tokios situacijos, kurias sunku prognozuoti. Studentas, turintis refleksijos įgūdžius ir įpročius, yra pajėgus individualiai, kūrybiškai, lanksčiai reaguoti į įvairias socialines aplinkybes [7]. Todėl šiuolaikinių studijų kontekste svarbu, kad ugdymo teorija taptų metateorija, kuri tiek dėstytojui, tiek studentui teiktų galimybę stebėti, reflektuoti, tirti, mokytis kryptingai keisti ugdymo ar saviugdų situaciją ir iš jos mokytis.

Tyrimo tikslas - atskleisti studentų dalyvavimo taikomųjų tyrimų praktikoje patirtį, apibrėžiant refleksijos kaip pa-

tirtinio mokymosi metodologijos taikymo studijose svarbą. Tyrimo objektas - studentų dalyvavimo taikomųjų tyrimų praktikoje patirtis.

RESPONDENTŲ KONTINGENTAS IR TYRIMO METODOLOGIJA

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo bendrosios praktikos slaugos (N=40) ir akušerijos studijų programos studentai (N=20). Iš viso tyrime dalyvavo 60 II kurso bendrosios praktikos slaugos ir akušerijos studijų programų studentų.

Tyrimo imtis – tikslinė, patogioji, esanti tyrimui aktualiam kontekste. II kurse bendrosios praktikos slaugos ir akušerijos studijų programose studentai studijuoja chirurginės slaugos dalyką, todėl šių studentų įtraukimas į chirurginių pacientų apklausą glaudžiai siejasi su studijų dalyko tikslais ir uždaviniais.

Chirurginės slaugos dalyke skiriamas dėmesys ne tik įvairių klinikinių atvejų analizei, tačiau ir psichologiniam pacientų parengimui operacijoms, bendravimui su įvairių sociodemografinių grupių asmenimis, pacientų mokymui kaip jiems elgtis konkrečių operacijų atveju ir pan. Todėl studentų įtraukimas į pacientų, turėjusių operaciją, apklausos procesą organizaciniu požiūriu palengvino dėstytojos, kaip tyrėjos, darbą bei leido studentams tiesiogiai susidurti su realiais chirurginiais ligoniais.

Visi studentai aktyviai įsitraukė į apklausos vykdymą ir sutiko dalyvauti kaip interviuieriai. Studentai apklausė 500 asmenų, kurie per pastarąjį pusmetį turėjo chirurginę operaciją. Studentai pagal galimybes apklausė nuo 5 iki 10 pacientų. Didžiausią respondentų skaičių pasirinko tie studentai, kurių artimoje socialinėje aplinkoje pasitaikė chirurginę operaciją turėjusių asmenų. Studentai tyrimą vykdė 8 Lietuvos rajonuose, tačiau didžioji pacientų dalis buvo pasirinkta besigydančių Kauno miesto gydymo įstaigose.

Etiniai tyrimo aspektai buvo suderinti - gautas raštiškas įstaigų vadovų sutikimas, pacientai tyrime dalyvavo savanoriškai. Pacientai buvo apklausiami tik visiškai sąmoningi ir teigiantys, kad nori ir gali bendrauti dėl savo psichologinių ir fizinių išgyvenimų perioperaciniu laikotarpiu.

Studentai prieš tyrimą trumpai buvo supažindinami su tyrimo tikslu, buvo pristatytos ir paanalizuotos atskiros tyrimo instrumento dalys (bloškai) ir jiems priklausantys teiginiai. Pagrindinės tyrimo instrumento dalys: 1) pacientų nerimas ir baimės prieš operaciją ir jų įveikimo būdai ir efektyvumas; 2) pooperacinis skausmas ir jo dinamika, malšinimo būdai ir efektyvumas; 3) pooperacinių komplikacijų raiška; 4) pacientų pasirengimo operacijai edukaciniai aspektai ir sveikatos priežiūros personalo veiklos vertinimas šiame kontekste; 5) sociodemografiniai pacientų duomenys.

Baigus vykdyti apklausą studentų buvo paprašyti parefektuoti dviem klausimais, kurie tiesiogiai siejasi su studentų emociniu patyrimu, asmenybinio augimu, profesinių žinių įgijimu.

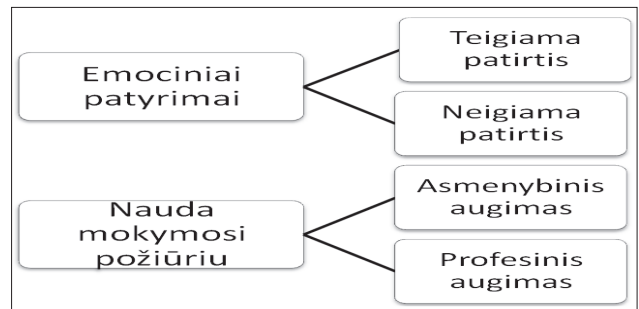
Pirmas klausimas „Ką patyriau, išgyvenau vykdant apklausą?“.

Antras klausimas „Ką naujo išmokau, sužinojau vykdydamas(a) apklausą?“.

Tyrimo metodas – nestrukūruota refleksija raštu. Duomenys apdoroti kokybinės turinio analizės metodu, išskiriant empirinius semantinius vienetus, susijusius su tiriamuoju reiškiniu, ir pagal prasmes sujungiant juos į semantines kategorijas ir subkategorijas.

TYRIMO REZULTATAI

Studentų refleksyviuose pasisakymuose išryškėjo pozityvi įsitraukimo į mokslo taikomuosius tyrimus patirtis. Emocinių išgyvenimų požiūriu studentai išgyveno teigiamus patyrimus, kurie, galima manyti, lėmė sklandų bendravimą tarp studento ir paciento ir neigiamus, kurie buvo laikini ar truko viso bendravimo metu. Naudą mokymosi požiūriu galima išvelgti dvejopą. Studentai suvokė, kad įvyko jų asmenybinis bei profesinis augimas (1 pav.).

1 pav. Studentų dalyvavimo mokslo taikomuosiuose tyrimuose patirtis ir galimybės

1 lentelė. Teigiama bendravimo patirtis vykdant pacientų apklausą

Subkategorijos	Atvejų sk.	Autentiški teiginiai
Motvuotas studentų susidomėjimas įvairiais klinikiniais atvejais	25	„Buvo labai įdomu, kai pacientai pasakojo apie savo ligą, išgyvenimus“. „Buvo įdomu sužinoti, kas labiausiai slėgia pacientus priešoperaciniu laikotarpiu“. „Nežinau kodėl, bet vykdyti tyrimą labai patiko, gal todėl, kad vyriškis buvo labai linksmas ir mielai bendravo“. „Jaučiausi gerai, buvo įdomu pabendrauti su įvairiais žmonėmis po operacijų, sužinoti, kaip jie jautėsi, ką išgyveno“.
Geranoriškai nusiteikę pacientai	15	„Pacientai noriai bendravo ir atsakydavo į klausimus“. „Pasitaikė labai maloni pacientė, todėl jaučiausi drąsiau“. „Pacientai buvo labai malonūs, buvo smagu klausinėti, nes žmonės dažnai nusisypsodavo, žinoma, aš taip pat“.
Sužadintas empatiško jausmas	10	„Kartais būdavo ir graudu pogaivuos, kokius jausmus jautė pacientas. Išgyvenau panašius jausmus, nes pats save mintyse įstarydavau į paciento vieta, kad galėčiau lengviau suprasti, kaip jautėsi pacientas“. „Klausydama žmonių pasakojimų patį daug ką bandžiau įsivaizduoti, galvoti, kaip aš pati jausčiausi, kaip elgiausi, kokie jausmai ir mintys užplintų“. „Išgyvenau žmonių jausmus, emocijas“. „Atrodo, jaučiau viską, ką jaučia pacientai“.

Studentų įtraukimas į mokslo taikomąją veiklą leidžia jiems motyvuotai domėtis įvairiais klinikiniais atvejais, tiesiogiai bendrauti su realiais pacientais.

Content (turinio) analizės metu analizuojant studentų refleksijas buvo išskirtos dvi kategorijos „Teigiama patirtis“ ir „Neigiama patirtis“.

Didžioji dalis studentų pasidalino teigiama apklausos vykdymo patirtimi (1 lentelė).

„Teigiamos patirties“ kategorija buvo suskirstyta į tris subkategorijas, tokias kaip: „Motyvuotas studentų susidomėjimas įvairiais klinikiniais atvejais“, „Geranoriškai nusiteikę pacientai“ ir „Sužadintas empatiškumo jausmas“.

Net pusė (30 iš 60) studentų džiaugėsi teigiama bendravimu su pacientais patirtimi. Beveik pusė studentų išreiškė motyvuotą susidomėjimą įvairiais klinikiniais atvejais. Tai atspindi šie autentiškų pasisakymų pavyzdžiai „Buvo labai įdomu, kai pacientai pasakojo apie savo ligą, išgyvenimus“; „Jaučiausi gerai, buvo įdomu pabendrauti su įvairiais žmonėmis po operacijų, sužinoti, kaip jie jautėsi, ką išgyveno“.

Nemažai studentų (15 iš 60) jautė malonų pacientų nusiteikimą dalyvauti apklausoje. Pavyzdžiui „Pasitaikė labai maloni pacientė, todėl jaučiausi drąsiau“; „Pacientai buvo labai malonūs, buvo smagu klausinėti, nes žmonės dažnai nusišypsodavo, žinoma, aš taip pat“.

Tai galima manyti būsimus slaugos ir akušerijos specialistus ypač motyvavo bendravimui ir bendradarbiavimui su pacientais ateityje.

Studentai apklausos metu buvo ne tik aktyvūs tyrėjai, bet ir emocionaliai jautriai reagavo į pacientų situacijas. Empatiškas įsijautimas į konkrečius pacientų išgyvenimus leido studentams suvokti pacientų emocijas, būsenas „Išgyvenau žmonių jausmus, emocijas“, „Atrodo, jaučiau viską, ką jaučia pacientai“. Pagal šiuos studentų pasisakymus galima teigti, kad studentų sužadintas empatiškumo jausmas leido plėtoti nuoširdų ir keliantį pasitikėjimo pokalbį.

Tačiau ne visi pacientų apklausą vykdę studentai patyrė pozityvius jausmus (2 lentelė).

2 lentelė. Neigiami pacientų apklausos vykdymo aspektai

Subkategorijos	Atvejų sk.	Autentiški teiginiai
Pacientų neigiamas požiūris į tyrimą	14	„Ne su visais pacientais buvo galima susišnekėti“. Jaučiausi nejaukiai, tarsi kiščiausi ne į savo reikalus“. „Jaučiau nerimą, nes pacientė nenorai bendravo, apklausos metu užsiėmė pašaliniais dalykais, o tai mane trikdė, jaučiau įtamą“.
Studentų nežinomybės jausmas ir drąsos stoka tyrimo pradžioje	12	„Iš pradžių buvo nedrąsu eiti pas pacientus. Bet vėliau nedrąsumas praėjo ir bendrauti pasidarė įdomu“. „Prieš atliekant tyrimą galvojau, kad bus sunku bendrauti ir klausinėti, tačiau klydau“. „Atliekant tyrimą dažniausiai sunku būdavo įeiti į palatą ir paaiškinti ko noriu, nes žmonės tuoj pat išsigąsta ir nebenori bendrauti“. „Apklausiant žmones po operacijų jaučiausi gana keistai, nežinojau, kaip su tokiais žmonėmis bendrauti, nes nežinojau, kaip jaučiausi žmogus po atitinkamos operacijos, to pati nesu patyrusi“.
Menkas studentų metodologinis susivokimas	3	„Buvo sunkiau bendrauti, nes anketą sudariau ne pati ir nesupratau kai kurių klausimų“. „Kol pati neištudijavau anketos, sunkiai sekėsi paaiškinti pacientams, ko yra klausama“.

Ketvirtadalis studentų (14 iš 60) jautė pacientų neigiamą požiūrį į apklausą. Tai iliustruoja šis pavyzdys „Ne su visais pacientais buvo galima susišnekėti“. „Jaučiausi nejaukiai, tarsi kiščiausi ne į savo reikalus“.

Įdomu ir tai, kad dalis bendravimo kliūčių buvo laikinos ir gali būti siejamos su studentų nepakankamu pasirengimu, bendravimo su pacientais patirties stoka. „Iš pradžių buvo nedrąsu eiti pas pacientus. Bet vėliau nedrąsumas praėjo ir bendrauti pasidarė įdomu“ „Prieš atliekant tyrimą galvojau, kad bus sunku bendrauti ir klausinėti, tačiau klydau“; „Atliekant tyrimą dažniausiai sunku būdavo įeiti į palatą ir paaiškinti ko noriu, nes žmonės tuoj pat išsigąsta ir nebenori bendrauti“. Šie pavyzdžiai leidžia suprasti, kad studijų procese reikėtų dažniau ir sistemingiau diegti aktyvius, į interaktyvų bendravimą su pacientais, paremtus mokymo/-si metodus, kurie skatintų studentus susipažinti su realiomis situacijomis, įvertinti savo galimybes bei lanksčiai bendrauti su pacientais ar net jų artimaisiais.

Nors ir nedaugelis (3 iš 60) studentų jautė, kad yra nepakankamai metodologiškai susipažinę su tyrimo metodika. Tai atspindi šie pasisakymai „Buvo sunkiau bendrauti, nes anketą sudariau ne pati ir nesupratau kai kurių klausimų“, „Kol pati neištudijavau anketos, sunkiai sekėsi paaiškinti pacientams, ko yra klausama“. Manytina, kad šie sunkumai kilo todėl, kad studentai yra II kurso ir studijų procese dar nestudijavo mokslinių tyrimų pagrindų arba prieš tyrimą nepakankamai susipažino su tyrimo instrumentu.

Labai svarbu buvo sužinoti, kokią naudą studentams davė dalyvavimas tyrime kaip „interviueriais“. Džiugu tai, kad tik vienas studentas (iš 60) nurodė, kad dalyvavimas tyrime nedavė jokios naudos. Likusieji nurodė net po kelis įsitraukimo į tyrimą privalumus. Atlikus turinio analizę studentų pasisakymai buvo suskirstyti į dvi stambias kategorijas „Asmenybės augimo galimybes“ ir „Profesinio augimo galimybes“, kurios, savo ruožtu, suskirstytos į subkategorijas (3, 4 lentelės).

Gan didelė dalis studentų (N=21) suprato, kad patobulino komunikacijos įgūdžius, pvz. „Nors ir keista, bet išmokau valdyti pokalbį ir nukreipti jį tinkama linkme“.

Studentai nurodė, kad išmoko lanksčiai bendrauti su pacientu, pvz., „Smagu buvo jausti žmonių pasitikėjimą, jų akyse jaučiausi lyg angelas, nes dažnai mane senukai taip vadino, net prašė, kad aplankyčiau, jei vėl kada užeisiu į ligoninę“ (N=15).

Taip pat studentai pastebėjo, kad dalyvavimas tyrime leido plėtoti empatiškumo jausmą bei suprasti ir vertinti pacientų emocijų būklę, pvz. „Smagu buvo jausti žmonių pasitikėjimą, jų akyse jaučiausi lyg angelas, nes dažnai mane senukai taip vadino, net prašė, kad aplankyčiau jei vėl kada užeisiu į ligoninę“.

3 lentelė. Studentų asmenybės augimo galimybės vykdant pacientų apklausą

Subkategorijos	Atvejų sk.	Autentiški teiginiai
Komunikacijos įgūdžių tobulinimas	21	„Nors ir keista, bet išmokau valdyti pokalbį ir nukreipti jį tinkama linkme“. „Išmokau išklausti pacientą, drąsiai šnekėtis su juo“.
„Lankstaus“ bendravimo ir individualios priegios prie pacientų išmokimas	15	„Supratau, kad pacientams nereikia bijoti duoti ir paprastų patarimų. „Smagu buvo jausti žmonių pasitikėjimą, jų akyse jaučiausi lyg angelas, nes dažnai mane senikai taip vadino, net prašė, kad aplankyčiau jei vel kada užeisiu į ligoninę“.
Pacientų emocinės būklės supratimas ir empatiškumo vystymas	14	„Atrodė jaučiau viską ką jautė pacientas“ „Išmokau suprasti paciento problemas“. „Išgyvenau keistus jausmus, nes buvo keista matyti tiek skirtingų emocijų žmonių veiduose kalbant apie operacijas“.
Pasitikėjimo jausmo augimas	8	„Klausinėjimas suteikia pasitikėjimo savimi, suteikia drąsos viešoje ar kur daug žmonių yra vietoje“. „Išmokau neparodyti kai jaudinuosi“.
Neigiamų jausmų valdymas	5	„Išmokau šypsotis net tada, kai man negerai, išmokau neperteikti blogų emocijų pacientams“. „Davė daug patyrimų. Išmokau nedėti į širdį ar neparsinešti kitų moterų jausmų ir skausmų“.
Patirties pritaikymas sau panašiuose situacijose atveju	4	„Pasisimčiau ramybės bendraudama su pacientais, kadangi pati nė karto nebuvau operuota, todėl įsivaizdavau, kad tai labai baisi“.

Studentų įsitraukimas į tyrimo vykdymą leido plėtoti pasitikėjimo jausmui, pvz.: „Klausinėjimas suteikia pasitikėjimo savimi, suteikia drąsos viešoje ar kur daug žmonių yra vietoje“. „Išmokau neparodyti kai jaudinuosi“ (N=8) bei valdyti užplūdusius neigiamus jausmus, pvz., „Išmokau šypsotis net tada, kai man negerai, išmokau neperteikti blogų emocijų pacientams“ (N=5). Galima manyti, kad studentai įvardijo būtent tas asmenybinio pobūdžio savybes, kurių jie stokojo iki tyrimo atlikimo pradžios ir kuris leido augti studentų asmenybėms (3 lentelė).

Nuoširdūs studentų pasisakymai leido suprasti, kad dalyvavimas tyrime suteikė galimybę augti ir profesiniu lygmeniu – įgyti žinių, suvokti įvairias tiesas ar net vertinti kitų kolegų veiklą (4 lentelė).

Studentai savo refleksijose kalba apie tas teorines tiesas, kurios neatsiejamai turi būti diegiamos į praktiką (N=19). Tai iliustruoja šie pavyzdžiai „Iki tol nežinojau, kad žmonės taip bijo operacijų“; „Išmokau vertinti pooperacinį skausmą“; „Supratau, kad su pacientais reikia kalbėti, kalbėti ir dar kartą kalbėti!“.

Kai kurie studentai (N=7) netgi pastebėjo ir įvardijo neigiamus medikų veiklos aspektus pacientų mokymo ir psichologinio parengimo operacijai požiūriu, pvz.: „Dažna problema buvo medicinos personalo abejingumas, kuris labai piktna“, „Pacientai jautėsi blogai, buvo apatiški, nebuvo informuoti apie pooperacinį laikotarpį“.

Dalis studentų nurodė, kad įgijo tyrimų atlikimo patirties, pvz.: „Išmokau sudaryti anketas, nes turėjau gerą pavyzdį“; „Išmokau, kaip apklausti ligonius kaip tiriamuosius“. Todėl galima manyti, kad studentų dalyvavimas apklausoje leido jiems įgyti jų studijoms reikalingos mokslo taikomųjų tyrimų patirties, kadangi jie patys turės rengiant kursinius ir baigiamuosius darbus atlikti mokslo taikomuosius darbus.

4 lentelė. Studentų profesinio augimo galimybės vykdant pacientų apklausą

Subkategorijos	Atvejų sk.	Autentiški teiginiai
Profesinių žinių įgijimas, tiesų suvokimas	19	„Iki tol nežinojau, kad žmonės taip bijo operacijų“. „Išmokau vertinti pooperacinį skausmą“. „Tai man padėjo suprasti, kad labai svarbu bendrauti su pacientu, juos nuraminti, paaiškinti“. „Tiesiog jutau, kad ligoniams tikrai reikia nuoširdaus bendravimo“. „Supratau, kad su pacientais reikia kalbėti, kalbėti ir dar kartą kalbėti!“ „Nepalikti jų vienu nežinomybėje, užtenka ir nusisypsoti“.
Taikomųjų tyrimų patirties įgijimas	12	„Išmokau sudaryti anketas, nes turėjau gerą pavyzdį“. „Išmokau kaip apklausti ligonius kaip tiriamuosius“.
Medikų veiklos vertinimas psichologiniais pacientų priežiūros ir mokymo klausimais	7	„Dažna problema buvo medicinos personalo abejingumas, kuris labai piktna“. „Pacientai jautėsi blogai, buvo apatiški, nebuvo informuoti apie pooperacinį laikotarpį“.

IŠVADOS

1. Šiuolaikinių studijų kontekste reikšmingas vaidmuo turi būti skiriamas patirtiniam mokymuisi ir patirties refleksijai, kaip ugdymo metodologijai. Tampa aktualu rengti kritiškai, reflektyviai mąstantį specialistą, gebantį prisitaikyti kintančiame veiklos pasaulyje, atpažinti ir reflektuoti socialines ir profesines problemas praktikoje, jas spręsti, remiantis savo patirties analize.

2. Atlikta studentų dalyvavimo taikomųjų tyrimų procese patirties analizė parodė, kad studentai išgyveno teigiamus patyrimus, kurie buvo susieti su motyvuotu susidomėjimu įvairiais klinikiniais atvejais, geranoriškai nusiteikusiai pacientais bei leido empatiškai įsijausti į paciento situaciją. Tik ketvirtadalis studentų respondentų apklausoje metu jautė pacientų neigiamą požiūrį į tyrimą. Dalis bendravimo kliūčių buvo laikinos ir gali būti siejamos su studentų nepakankamu pasirengimu, bendravimo su pacientais patirties stoka.

3. Studentų į(si)traukimo į mokslo taikomąją veiklą ir patirtinio mokymosi derinimas leidžia pasiekti dėstomo dalyko tikslų, studentams metodologiškai pasirengti tyrimams, įgyti teigiamos patirties, kuri siejama su asmeninių savybių ir profesiniu tobulėjimu. Studentai patobulino komunikacijos įgūdžius, išmoko lanksčiai bendrauti su pacientu, pastebėjo, kad dalyvavimas tyrime leido vystyti empatiškumo jausmą bei suprasti ir vertinti pacientų emocinę būklę, padidino studentų pasitikėjimo jausmą savimi. Studentų patirčių analizė parodė, kad įsitraukimas į mokslo taikomąją veiklą leidžia įgyti ar praplėsti profesines žinias, tyrimų metodų taikymo įgūdžius, tiesiogiai bendrauti su realiais pacientais ir tobulinti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius, suvokti tobulintinus medikų veiklos bruožus.

Literatūra

1. Degėsis L. Ugdymo fenomenų analizės problemos. Pedagogika. Vilniaus pedagoginis universitetas, 2011.
2. Gudžinskienė V. Kritinio mąstymo įvairios interpretacijos ir jų analizė. Vilnius, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007.

3. Jovaiša L. Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius. Gimtasis žodis, 2007.
4. Jovaiša L. Pedagogikos propedeutika. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2011.
5. Locke J. Ese apie žmogaus intelektą. Vilnius. Pradai, 2000.
6. Ortega y Gasset José. Mūsų laikų tema ir kitos ese. Vilnius: Vaga, 2000.
7. Rees Ch. E., Shepherd M., Chamberlain S. The Utility of Reflective Portfolios as a Method of Assessing First Year Medical Students' Personal and Professional Development. *Reflective practice*, 2005; 9 (1): 3–14.
8. Research of Universities of Applied Sciences in Europe: Conditions, Achievements and perspectives. European Project: Educating the New European Professional in the Knowledge Society, 2010 [žiūrėta 2012 gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: www.kfh.ch/content/stable.cfm?stb=127&trg=1
9. Rogers R. Carl. Apie tapimą asmeniu. Vilnius: ALK, 2005.
10. Shön DA. Educating the Reflective Practitioner. San Francisko, California. Jossey-Bass. Inc, 1987.

STUDENTS EXPERIENTIAL LEARNING IN THE SCIENTIFIC APPLIED RESEARCH PRACTICE

Viktorija Piscalkiene, Egle Stasiunaitiene

Summary

Key words: reflection, applied sciences, experiential learning, studies.

Student involvement in scientific applied research is regulated by international and national normative documents. Teachers participating in scientific research develop their competence as researchers, and em-

ploy the results of their research for the development of study process and professional practice. In the context of modern studies a significant role should be given to the experiential learning and experience reflection as an educational methodology. It is becoming relevant to develop a critically and reflectively thinking professional who is able to adapt in a changing world of work, to recognize and reflect social and professional issues in practice, and to solve them. The objective of the study was to reveal the experience of student participation in applied research by defining the importance of reflection employed in the process of studies as the methodology of experiential learning. The participants of the research were second year general practice nursing and midwifery students studying surgical nursing. Therefore, the incorporation of these students into the surgical patient survey was closely related to the study subject aims and objectives. The research method was unstructured written reflection. The students, who participated in this applied research study, had positive experiences that were related to a justified interest in various clinical situations, and benevolent patients who let the students empathize with the patient's situation. The coordination of student involvement in the development of scientific applied activities and experiential learning results in achieving study subject aims, helps the students to prepare methodologically for the research, and provides students with positive experience that is necessary for personal and professional development.

Correspondence to: viktorija.piscalkiene@go.kauko.lt

Gauta 2012-07-17